

TISKOVÁ ZPRÁVA

Praha, 7. září 2016

Vyřeší vláda anonymitu firem?

Korupční a závažné kriminální kauzy mají často jeden společný rys – skuteční příjemci veřejných prostředků jsou anonymní a nedohledatelní. Vláda tento závažný problém dlouhodobě ignorovala, a tak k řešení anonymity firem byla nakonec donucena díky IV. evropské směrnici proti praní špinavých peněz. Již tento týden se ve třetím čtení rozhodne o podobě rejstříku konečných vlastníků. Ten je nyní navržen v nefunkční podobě a s největší pravděpodobností v rozporu s touto evropskou směrnicí. Z nepochopitelných důvodů se předpokládá, že rejstřík by byl neveřejný. Situaci se ovšem snaží částečně zachránit návrh poslance Klašky, aby rejstřík mohl být pod veřejnou kontrolu a tedy veřejně přístupný.

V srpnu 2011 uspořádal Nadační fond proti korupci tiskovou (NFPK či Nadační fond) konferenci, na které v paragrafovém znění představil návrh řešení anonymity příjemců veřejných zakázek. Každý příjemce veřejných peněz by měl povinnost doložit, ke komu tyto finanční prostředky nakonec doputovaly. Od té doby NFPK vydal při spolupráci s dalšími organizacemi bezpočet analýz, studií, tiskových zpráv, schémat, účastnil se zahraničních konferencí. Celý tento lobbistický maraton by měl vyústit mimo jiné v právě projednávaný rejstřík konečných vlastníků.

Na podzim 2015 vydala Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí stanovisko, ve kterém zcela jasně doporučila veřejný rejstřík vlastníků. Nechyběla tisková konference. Nadační fond pro jistotu ještě oslovil předsedy všech koaličních stran. Andrej Babiš NFPK v září 2015 odepsal, že paragrafové znění obsahuje po kritice NFPK již pouze veřejnou variantu tohoto rejstříku. Nyní, po roce, Andrej Babiš již podporuje neveřejný rejstřík, což nelze racionálně odůvodnit. Veřejná kontrola bývá mnohdy neefektivnější. Není důvod skrývat, kdo je příjemcem veřejných peněz. Paradoxně povinný veřejný rejstřík navrhla eurokomisařka pro spravedlnost Věra Jourová a plnou otevřenost rejstříku podporují například Francie, Velká Británie či Holandsko. Evropská komise takto reaguje na některé aféry z minulé doby – například Panama Papers. Ve třetím čtení je tedy nezbytné podpořit návrh poslance Jaroslava Klašky.

Otázka veřejného přístupu je pouze jedním z mnoha požadavků na fungování tohoto rejstříku. Evropská směrnice zdůrazňuje, že zveřejňované informace v rejstříku konečných vlastníků musí být „adekvátní, přesné a současné“¹ a dále uvádí: „Potřeba přesných a aktuálních informací o skutečném majiteli je klíčovým faktorem při sledování pachatelů trestných činů.“² Informace v českém rejstříku budou ovšem často neověřitelné, což znamená rozpor s touto směrnicí. Návrh předpokládá zveřejňování informací pouze o poslední vrstvě nikoliv celé vlastnické struktury a kontrola tak bude velice problematická. Novela dále vyvolává vážné obavy o to, zda podezřelé společnosti budou vůbec informace o skutečných vlastnících zveřejňovat. Dohledový systém je nastaven zbytečně komplikovaně a neúčinně, analogicky jako u dohledu zveřejňování účetních závěrek společnosti v obchodním rejstříku, kdy 60 % - 70 % českých společností porušuje zákon a účetní závěrky v předepsané podobě nezveřejňuje. Návrh je navíc nastaven i zbytečně administrativně náročně a samotné rejstříkové soudy Nadačnímu fondu potvrdily, že je tento návrh z důvodu správy a vydávání přístupu zbytečně zatíží. Z tohoto důvodu podporují veřejný přístup k rejstříku.

Schválené znění zákona umožňuje rovněž nezveřejnit v rejstříku identitu vlastníka, který má menší než 25% akcionářský podíl. Ve výsledku tak mohou vznikat situace, kdy společnosti nebudou zveřejňovat své vlastníky s odůvodněním, že žádný z nich nepřekročil 25% podíl. Tomuto obcházení zákona lze zamezit při nastavení minimálního akcionářského podílu pro dokládání vlastníků ve výši 5 % pro ty společnosti, které získávají veřejné prostředky (veřejné zakázky či dotace). Veškeré požadavky na fungování rejstříku vlastníků zpracoval NFPK ve zpravodajské zprávě zde <http://www.nfpk.cz/cz/aktuality/4049>.

Kontakt: Janusz Konieczny, analytik, e-mail: janusz.konieczny@nfpk.cz, tel.: 604 270 132

¹ Čl. 30, odstavec 4 evropské směrnice proti praní špinavých peněz, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32015L0849>

² Návětí 14 evropské směrnice proti praní špinavých peněz, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32015L0849>